PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI
ISSN: 3060-4923 **Impact Factor –7,212**

TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING TALABALARDA TANQIDIY FIKRLASH VA MUSTAQIL TA’LIM KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDAGI SAMARADORLIGI

Egamberdiyeva Farida O‘ktamovna
Oriental Universiteti Uzluksiz ta’lim pedagogikasi kafedrasi professori
Xamidullayeva Dildora Abdujamil qizi
2-bosqich magistranti
https://doi.org/10.5281/zenodo.24411083

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta’lim tizimida sun’iy intellekt (AI) texnologiyalaridan, xususan, generativ neyrotarmoqlardan foydalanishning talabalar mustaqil ta’lim faoliyati va tanqidiy fikrlash darajasiga ta’siri tadqiq etilgan. O‘tkazilgan tajriba-sinov ishlari asosida neyrotarmoqlarning ta’limiy afzalliklari va talabalarda axborotni filtrlash ko‘nikmalarini shakllantirish masalalari tahlil qilingan.
Kalit so‘zlar: sun’iy intellekt, tanqidiy fikrlash, mustaqil ta’lim, raqamli pedagogika, oliy ta’lim, keys-stadi.

Abstract: This article examines the impact of using artificial intelligence (AI) technologies in the higher education system on students' independent learning activities and critical thinking. Based on experimental work, the educational advantages of neural networks and the issues of developing information filtering skills in students are analyzed.
Keywords: artificial intelligence, critical thinking, independent learning, digital pedagogy, higher education, case study.

Аннотация: В данной статье исследуется влияние использования технологий искусственного интеллекта (ИИ) в системе высшего образования на самостоятельную учебную деятельность и критическое мышление студентов. На основе экспериментальной работы проанализированы образовательные преимущества нейросетей и вопросы формирования у студентов навыков фильтрации информации.
Ключевые слова: искусственный интеллект, критическое мышление, самостоятельное обучение, цифровая педагогика, высшее образование, тематическое исследование (кейс-стади).

KIRISH: O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini raqamlashtirish va talabalarning mustaqil bilim olish faoliyatini tizimli tashkil etish bugungi kunning bosh mezonlaridan biridir. Zamonaviy sharoitda talabalarning faqatgina axborot yig‘uvchi emas, balki uni tahlil qiluvchi va sarlovchi subyektga aylanishi talab etiladi. Sun’iy intellekt (AI) tizimlarining ta’lim jarayoniga shiddat bilan kirib kelishi an’anaviy o‘qitish metodlarini qayta ko‘rib chiqishni taqozo etmoqda. Biroq, ta’limda AI vositalaridan nazoratsiz foydalanish talabalarda tayyor axborotga qaramlikni keltirib chiqarishi hamda

mustaqil fikrlash subyektivligini pasaytirishi xavfi mounjud. Ushbu tadqiqotning maqsadi - ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan oqilona foydalanish orqali talabalarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini asoslashdan iborat.

Metodlar: Tadqiqot jarayonida pedagogik tajriba-sinov, suhbat, so'rovnoma hamda talabalarning mustaqil ishlari natijalarini qiyosiy tahlil qilish metodlaridan foydalanildi. Tajriba Toshkent davlat pedagogika universiteti talabalari (jami 60 nafar) ishtirokida tashkil etildi. Talabalar ikki guruhga ajratildi:

1. Nazorat guruhi (30 nafar talaba): Ushbu guruh talabalari o'quv dasturida belgilangan mustaqil ta'lim topshiriqlarini odatiy tarzda, ya'ni an'anaviy internet qidiruv tizimlari (masalan, Google) hamda elektron darsliklar yordamida mustaqil ravishda bajardilar. Ularga sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish bo'yicha qo'shimcha ko'rsatmalar berilmadi.

2. Tajriba guruhi (30 nafar talaba): Mazkur guruh talabalari esa mustaqil topshiriqlarni bajarish jarayonida generativ sun'iy intellekt (ChatGPT) modellaridan maqsadli va nazorat ostida foydalandilar. Ularga neyrotarmoqlardan shunchaki tayyor javob ko'chirib olmaslik, balki sun'iy intellekt taqdim etgan ma'lumotlarni ilmiy manbalar asosida qayta tekshirish (verifikatsiya qilish), matndagi mantiqiy xatolarni topish va keltirilgan argumentlarni chuqur tahlil qilish bo'yicha maxsus pedagogik yo'riqnomalar berildi.

Natijalar: Tajriba-sinov yakunida har ikki guruh talabalarining mustaqil ishlarni himoya qilish va muammoli topshiriqlarga yechim topish darajasi 100 ballik tizimda baholandi. Olingan natijalar ko'rsatkichlari quyidagi jadvalda aks ettirilgan:

Jadval 1. Talabalarning mustaqil ishlash va axborotni filtrlash darajalari qiyosiy tahlili.

Guruhlar	Past daraja (%)	O'rta daraja (%)	Yuqori daraja (%)	Asosiy kompetensiya (Axborotni tahlil qilish)
Nazorat guruhi	**20%**	**60%**	**20%**	**Axborot to'plash tezligi past, ammo mexanik xotira ustun.**
Tajriba guruhi	**10%**	**50%**	**40%**	**Ma'lumotni qayta ishlash va argumentlash ko'nikmasi yuqori.**

Tajriba yakunida har ikki guruh talabalari tomonidan tayyorlangan mustaqil ishlar, ularning muammoli vaziyatlarga bergan yechimlari hamda og'zaki himoya natijalari yagona mezonlar asosida o'zaro taqqoslandi va statistik jihatdan umumlashtirildi.

MUHOKAMA: O'tkazilgan tajriba-sinov ishlari natijalari va ularning qiyosiy tahlili shuni yaqqol tasdiqlaydiki, zamonaviy ta'lim jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalari talabaga tayyor

yechim yoki ko‘chirib olish uchun manba taqdim etuvchi vosita sifatida emas, balki uni chuqur izlanishga, mantiqiy mulohaza yuritishga va mustaqil qaror qabul qilishga undovchi “pedagogik hamkor” sifatida namoyon bo‘lishi lozim. Tadqiqot davomida kuzatilganidek, talaba generativ neyrotarmoqlar taqdim etgan javoblar tarkibidagi yashirin xatoliklar, ilmiy noaniqliklar yoki faktik tafovutlarni qidirish hamda ularni ishonchli manbalar bilan solishtirish jarayonida matn ustida tanqidiy va ijodiy ishlay boshlaydi. Bu esa o‘z navbatida talabada shunchaki ma’lumotni eslab qolish emas, balki uni tahlil qilish, sintezlash va baholash kabi yuqori darajadagi kognitiv ko‘nikmalarning shakllanishiga bevosita turtki beradi.

XULOSA: Bugungi raqamli transformatsiya sharoitida oliy ta’lim muassasalarida mustaqil ta’lim soatlarini samarali loyihalashda talabalarning sun’iy intellekt vositalari bilan ishlash madaniyati va axborot savodxonligini tizimli ravishda shakllantirish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Buning uchun o‘quv dasturlari doirasida talabalarga neyrotarmoqlarga aniq, maqsadli va mantiqiy asoslangan so‘rov (prompt) yozish texnikasini o‘rgatish hamda olingan natijalarni ilmiy mezonlar asosida tahliliy filtrlash metodikasini amaliyotga keng joriy etish zarur. Bunday tizimli yondashuv nafaqat ta’lim sifatini yangi bosqichga olib chiqadi, balki bo‘lajak mutaxassislarning mustaqil kasbiy faoliyati va kundalik hayotida turli axborot xurujlari hamda manipulyatsiyalarga qarshi intellektual turg‘unligini ham sezilarli darajada oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Ismoilov A.A. Raqamli ta’lim muhitida talabalarning mustaqil ishini tashkil etish metodikasi // Pedagogika jurnali. - Toshkent, 2024. - №3. - B. 45-51.
2. Mirziyoyev Sh.M. Oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi. - Toshkent, 2019.
3. Tojiyev M., Ziyomuxamedov B. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. - Toshkent: Bilim, 2021. - 210 b.
4. Yo‘ldoshev J.G‘., Usmonov S.A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish. - Toshkent: Fan, 2018. - 168 b.
5. Mahmudjonov Ibrohimjon. (2022). THE POSITION OF SOCIAL PSYCHOLOGY IN THE WORLD TODAY. https://doi.org/10.5281/zenodo.6819322